

Ψηφιακές πολύμεσες βιβλιοθήκες στο INTERNET - CHILIAS

Αλεξάνδρα Παπάζογλου

Ελληνοαμερικανικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, Βιβλιοθήκη Κολλεγίου Αθηνών

Η ανάπτυξη της τηλεπικοινωνιακής υποδομής σε συνδυασμό με τις επιταγές της κοινωνίας της πληροφόρησης προσφέρουν τα τελευταία χρόνια νέες προκλήσεις για ποικίλες εφαρμογές.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με το Τέταρτο Πρόγραμμα Πλαίσιο και τα επιμέρους προγράμματα IT (πρώην ESPRIT), ACTS (πρώην RACE) και το πρόγραμμα Τηλεματικών Εφαρμογών προσπαθεί να ενισχύσει αυτή τη μεταφορά της τεχνολογίας σε εφαρμογές που να είναι χρήσιμες, φιλικές και οικονομικές για το περιβάλλον των

Από τα διάφορα πεδία εφαρμογών των νέων τεχνολογικών εξελίξεων ο χώρος των βιβλιοθηκών βρέθηκε να είναι ιδιαίτερα πρόσφορος. Έτσι τις δύο προηγούμενες δεκαετίες, ο εντελώς παραδοσιακός αυτός τομέας αντιμετώπισε ως προτεραιότητα την καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών μέσα από τη δημιουργία ηλεκτρονικών καταλόγων (OPAC) και στη συνέχεια την αυτοματοποίηση των λειτουργιών του δανεισμού, των παραγγελιών και τη διαδικασία της παρακολούθησης των περιοδικών.

Όμως, ενώ οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι στην Ελλάδα είναι ακόμα σε εμβρυακό στάδιο, οι μεγάλες εταιρείες λογισμικού καταλόγων βιβλιοθηκών έχουν ήδη περάσει σε μία νέα ανάπτυξη, όπου εκτός από τα βιβλιογραφικά δεδομένα δίνεται στη βιβλιοθήκη η δυνατότητα να εισάγει στον κατάλογο ή σε άλλες βάσεις δεδομένων στοιχεία όπως πλήρες κείμενο, εικόνα και ήχο και να συνδυάζει τα στοιχεία αυτά είτε με βιβλιογραφική εγγραφή είτε με θέμα. Έτσι δημιουργείται μία ψηφιακή, πολύμεση βιβλιοθήκη, η οποία σίγουρα έχει πολύ μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τον απλό κατάλογο των βιβλιογραφικών εγγραφών. Αν έχει κανείς τη δυνατότητα να δει τη φωτογραφία του συγγραφέα που τον ενδιαφέρει, να τον ακούσει σε μία του συνέντευξη και να δει εξώφυλλα ή αποσπάσματα από τα βιβλία του, σίγουρα η εικόνα του γ'αυτόν ή για το θέμα που τον ενδιαφέρει είναι πολύ πιο ολοκληρωμένη. Στη συνέχεια με τη χρήση του Internet οι πληροφορίες αυτές μπορούν να είναι ορατές από τη μία βιβλιοθήκη στην άλλη, αλλά και από το σχολείο, το γραφείο, το σπίτι, σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η διακίνηση της ψηφιακής πληροφορίας μέσα από τα δίκτυα οδηγεί σε βασικές αλλαγές συμπεριφοράς του ατόμου ως προς τις ερευνητικές του συνήθειες και σε αλλαγές στο ρόλο των βιβλιοθηκών. Οι βιβλιοθήκες είναι πλέον σημαντικές όχι μόνο λόγω του υλικού που κατέχουν και διαθέτουν στους χρήστες τους, αλλά και γιατί μπορούν να ανταποκριθούν στα αιτήματα τους για πληροφόρηση παρέχοντας τους πρόσβαση σε ποικίλα πληροφοριακά συστήματα εκτός βιβλιοθήκης και εκπαιδύοντας τους σε σύνθετες μεθόδους αναζήτησης

Η βιβλιοθήκη ως δημοκρατικός θεσμός καλείται να προσφέρει ευρεία και έγκυρη πρόσβαση στην πληροφορία. Αυτό δε είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην Ελλάδα όπου

μόνον 0,3% του πληθυσμού έχει πρόσβαση στο Internet (1) και 5% διαθέτει προσωπικό υπολογιστή (2). Η νέα τάση για τη δημιουργία ψηφιακών πολυμέσων βιβλιοθηκών στο Internet ή σε CD-ROM, μέσω των OPAC είτε μέσω άλλων βάσεων δεδομένων, θεωρείται ότι είναι ο δρόμος που θα ακολουθήσουν οι βιβλιοθήκες στην εξελικτική τους πορεία. Ήδη στις ΗΠΑ υπάρχουν πολλά προγράμματα ανάπτυξης ψηφιακών βιβλιοθηκών στο Internet όπως αυτό του Πανεπιστημίου του Berkeley στην Καλιφόρνια, των Πανεπιστημίων Michigan και Stanford και της Βιβλιοθήκης του Κονγκρέσου (3).

Το τμήμα Βιβλιοθηκών της Διεύθυνσης 13 της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέλοντας να προωθήσει αυτή τη εξέλιξη και στην Ευρώπη συμπεριέλαβε στην τελευταία του πρόσκληση ενδιαφέροντος υποβολής προτάσεων για χρηματοδοτούμενα προγράμματα, μεταξύ άλλων και τη δημιουργία ψηφιακών βιβλιοθηκών στο Internet.

Το πρόγραμμα Chilias είναι ένα από τα λίγα προγράμματα που χρηματοδοτήθηκαν από το Πρόγραμμα Τηλεματικών Εφαρμογών της Διεύθυνσης 13, Τομέας Β5-Βιβλιοθήκες. Σκοπός του προγράμματος είναι η δημιουργία μιας ψηφιακής πολύμεσης εικονικής βιβλιοθήκης, διαθέσιμης στο Internet, που θα παρέχει πληροφορίες σε βασικά ενδιαφέροντα μαθητών ηλικίας 9-14 ετών.

Στο πρόγραμμα συμμετέχουν βιβλιοθήκες από τη Βρετανία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Πορτογαλία και τη Φινλανδία. Έλληνας εταίρος είναι οι βιβλιοθήκες του Ελληνοαμερικανικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος με εξαρτώμενο εταίρο τη βιβλιοθήκη των Εκπαιδευτηρίων Κωστέα-Γείτονα και συντονιστής του όλου προγράμματος είναι το σύστημα των βιβλιοθηκών της πόλης της Στουτγκάρδης. Το πρόγραμμα έχει διάρκεια 26 μηνών και ξεκίνησε τον Απρίλιο 1996.

Στόχοι του προγράμματος είναι:

1. Να αναπτύξει μια νέα αντίληψη για τις ευρωπαϊκές παιδικές βιβλιοθήκες του μέλλοντος οι οποίες θα είναι ο χώρος εισαγωγής των νέων μεθόδων μάθησης και δημιουργικής χρήσης των πολυμέσων και των δικτύων.
2. Να σχεδιάσει νέους τρόπους πρόσβασης στις υπηρεσίες των παιδικών βιβλιοθηκών, υπηρεσίες που θα στηρίζονται στην τεχνολογία των πολυμέσων και των δικτύων, πράγμα που θα είναι εφικτό είτε μέσα από χώρο της βιβλιοθήκης είτε έξω από αυτόν, δηλαδή από το σπίτι, το σχολείο ή αλλού.
3. Να καλλιεργήσει τις ικανότητες των παιδιών στη χρήση των πολυμέσων και δικτυωμένων συστημάτων πληροφόρησης και επικοινωνίας.
4. Να εξοικειώσει τα παιδιά και τους νέους στη χρήση της βιβλιοθήκης και των ηλεκτρονικών πληροφοριακών συστημάτων με το σχεδιασμό ενός νέου περιβάλλοντος που θα σέβεται τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα τους.
5. Να συνδέσει τις καινούργιες υπηρεσίες των βιβλιοθηκών που στηρίζονται στη σύγχρονη τεχνολογία, με την ιδέα της παραδοσιακής βιβλιοθήκης μέσω νέων τρόπων πρόσβασης στο έντυπο και άλλο υλικό.

Οι στόχοι αυτοί θα επιτευχθούν από τις υπηρεσίες του Chilias με τα τέσσερα μέρη του:

1. **"LIB"** Είναι ο βασικός κορμός του Chilias, η εικονική ψηφιακή βιβλιοθήκη που θα βασιστεί στην τεχνολογία των πολυμέσων και το WWW. Το πρόγραμμα προβλέπει τη δημιουργία 6 εικονικών ψηφιακών βιβλιοθηκών για παιδιά στις αντίστοιχες χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, πάνω σε μια κοινή δομή, αλλά με διαφορές ως προς το περιεχόμενο και την τεχνολογία των πολυμέσων, λόγω των ανομοιογενών συνθηκών των χωρών ως προς την κουλτούρα, την παράδοση και τη φιλοσοφία των βιβλιοθηκών και των τοπικών τεχνολογικών συστημάτων.

Το **"LIB"** θα αποτελεί:

- μια ευχάριστη και ζωντανή εισαγωγή στις νέες και παραδοσιακές υπηρεσίες της βιβλιοθήκης, παρακινώντας τα παιδιά να κινούνται και να ψάχνουν μέσα στην εικονική βιβλιοθήκη. Θα τους δίνει επίσης τη δυνατότητα να μαθαίνουν και να εξασκούν τις δεξιότητες τους στην αναζήτηση πληροφοριών.
- μια ψηφιακή εικόνα της πραγματικής βιβλιοθήκης, με εικονικά δωμάτια, ψηφιοποιημένο πολύμεσο υλικό και βιβλιοθηκάρους που θα βοηθούν τους χρήστες.
- μια βάση ψηφιοποιημένου υλικού που αποτελείται από μέρη βιβλίων, δείγματα ήχου, εικόνες, φωτογραφίες, χάρτες, βίντεο, κείμενο και πρωτογενή έργα των παιδιών πάνω σε επιλεγμένα θέματα.

Το LIB θα συνεχίσει να εξελίσσεται στις βιβλιοθήκες που θα το αναπτύξουν και μετά το τέλος του προγράμματος.

2. **"NET"** Θα λειτουργήσει ως δίκτυο επικοινωνίας και ανταλλαγής ιδεών και πληροφοριών πάνω στις τάσεις και τις εμπειρίες σχετικά με τις παιδικές βιβλιοθήκες. Βραχυπρόθεσμα, θα συμβάλλει στην επικοινωνία μεταξύ των εταίρων του προγράμματος για τα θέματα της διοίκησης και προώθησης του CHILIAS. Θα βασίζεται στο Internet και θα είναι διαθέσιμο μέσω του LIB.
3. **"ACT"** Είναι η υπηρεσία του CHILIAS που θα ενθαρρύνει τις δημιουργικές δεξιότητες των παιδιών και τις τεχνολογικές τους γνώσεις με τη δημιουργία και διάθεση του δικού τους υλικού μέσω του WWW.
4. **"SKILLS"** Πολύμεσο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης στις μεθόδους αναζήτησης πληροφοριών, ο σχεδιασμός του οποίου θα βασιστεί στην ανάλυση των αναγκών των χρηστών. Θα δημιουργηθεί ένα πρότυπο το οποίο θα χρησιμοποιείται μέσα από το LIB αλλά εξετάζεται επίσης και η πιθανότητα να εκδοθεί και αντίστοιχο CD-ROM.

Το Chilias θα βασιστεί σε προγράμματα και σε έρευνες που έχουν ήδη προηγηθεί γύρω από τα θέματα που θα διαπραγματευθεί. Ιδιαίτερα χρήσιμο για το "LIB" θα είναι το πρόγραμμα Book House, το οποίο ανέπτυξε η Σχολή Βιβλιοθηκονομίας της Δανίας με σκοπό να ερευνήσει το θέμα της ταξινόμησης και καταλογογράφησης λογοτεχνικών έργων με συμβολισμό εικονιδίων και με βάση τις προτιμήσεις των χρηστών στον τρόπο αναζήτησης. Η σειρά μαθημάτων στην εκπαίδευση χρηστών του Πανεπιστημίου του Sunderland, εξαρτώμενου εταίρου στο Chilias, θα αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη του "SKILLS", το οποίο φιλοδοξεί να καθοδηγεί τα παιδιά στην αναζήτηση πληροφοριών σε πηγές εντός και εκτός της βιβλιοθήκης.

Ύστερα από την ανάλυση των αναγκών των χρηστών που έχει ολοκληρωθεί, έχουν εντοπιστεί τα θέματα τα οποία θα αποτελέσουν τη βάση του "LIB". Η παρουσίαση της βιβλιοθήκης, της χώρας και της λογοτεχνίας του κάθε εταίρου, αποτελεί την επιλογή των βιβλιοθηκάρων και θα είναι δίγλωσση. Τα κοινά θέματα της προτίμησης των παιδιών, που θα προσαρμοστούν στις δυνατότητες και το υλικό της κάθε βιβλιοθήκης είναι η μουσική, τα ζώα, τα σπορ και η τεχνολογία. Παραδείγματα αρχικών προτάσεων παρουσίασης των συνολικών και των επιμέρους θεμάτων παρουσιάζονται στους πίνακες 1-4.

Με την ολοκλήρωση της υλοποίησης του, το Chilias θα προσφέρει:

- μία πολύμεση παρουσίαση πληροφοριών σε επιλεγμένα θέματα, που θα περιλαμβάνει κείμενα από τα βιβλία της βιβλιοθήκης, φωτογραφίες, βίντεο και ήχο από το υλικό της
- παρουσίαση των αγαπημένων συγγραφέων των παιδιών, αποσπάσματα από τα βιβλία τους, συνεντεύξεις τους καθώς και σχόλια των παιδιών
- μία ξενάγηση στο μέρος που ζουν μέσα από το υλικό της βιβλιοθήκης και τις δικές τους προτιμήσεις
- συνδέσεις με άλλες βάσεις του Internet που παρέχουν αξιόλογο υλικό
- πληροφορίες για τη βιβλιοθήκη και για το πώς να βρίσκει κανείς τα βιβλία που χρειάζεται
- δυνατότητα επικοινωνίας με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο για ερωτήσεις, σχόλια, συνεργασία στη συγγραφή ιστοριών κλπ.
- παρουσιάσεις εκδηλώσεων στις οποίες συμμετείχαν παιδιά, αρχείο εργασιών τους
- προαιρετικά, συνδέσεις στο OPAC της βιβλιοθήκης

Ένα από τα προβλήματα που θα συναντήσει το έργο στην υλοποίηση του, είναι η αντιμετώπιση των πνευματικών δικαιωμάτων που καλύπτουν τα έργα των δημιουργών. Ενώ οι τεχνικές λύσεις έχουν δοθεί εδώ και καιρό, όσον αφορά το θέμα της ψηφιοποίησης και των δικτύσεων, το νομικό καθεστώς που καλύπτει τη μεταφορά υλικού και τη διάθεση του στα δίκτυα δεν έχει ακόμα καθοριστεί και η έλλειψη του αποτελεί σοβαρό εμπόδιο σε περαιτέρω εξελίξεις.

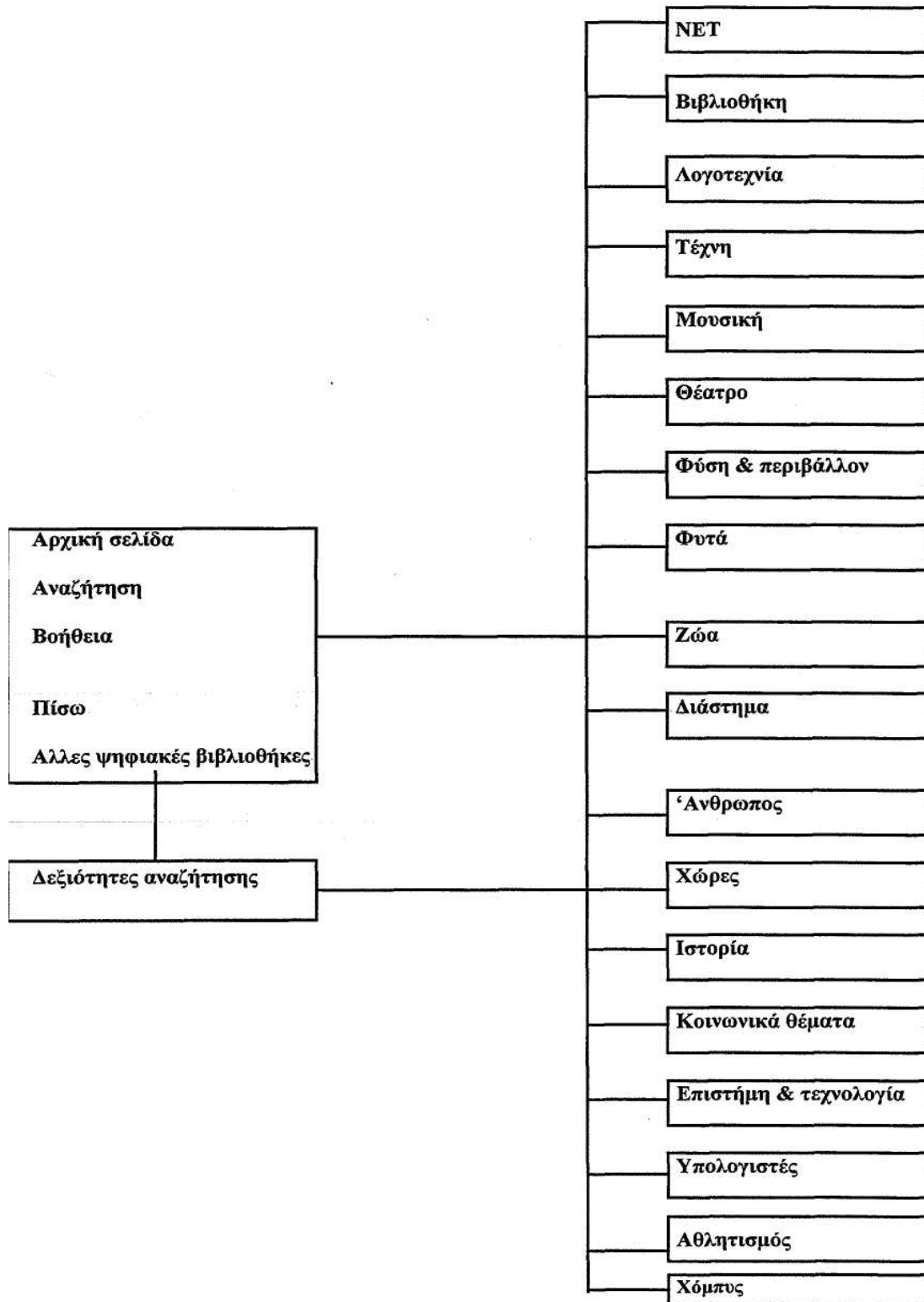
Η ιδέα της ψηφιακής βιβλιοθήκης μπορεί να εφαρμοστεί σε κάθε είδος βιβλιοθήκης. Οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες προσφέρονται ιδιαίτερα, καθώς διαθέτουν πληθώρα υλικού που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για το σκοπό αυτό: αρχεία, διαλέξεις, συνέδρια, σημειώσεις, εργασίες φοιτητών, μαθήματα εκπαίδευσης χρηστών και άλλα πολλά.

Μέσα από τις νέες διαδικασίες παρουσιάζεται και ο νέος ρόλος του βιβλιοθηκάρου, κύριο μέλημα του οποίου πρέπει να είναι η πρόβλεψη και η ικανοποίηση των αναγκών των χρηστών σε πληροφόρηση μέσα από τα δίκτυα και τις παγκόσμιες συλλογές. Ο βιβλιοθηκάριος γίνεται "πλοηγός" και αναζητεί, αξιολογεί και καταγράφει αξιόλογες πηγές στον οργανισμό του, στην κοινότητα του, στη χώρα του και στο Internet προκειμένου να προσφέρει την καλύτερη δυνατή πρόσβαση στην πληροφόρηση μέσα και έξω από τη βιβλιοθήκη του. Η δυνατότητα να είναι ο βασικός παίκτης στο γοητευτικό παιχνίδι της πληροφόρησης και εκτός τειχών είναι δική του.

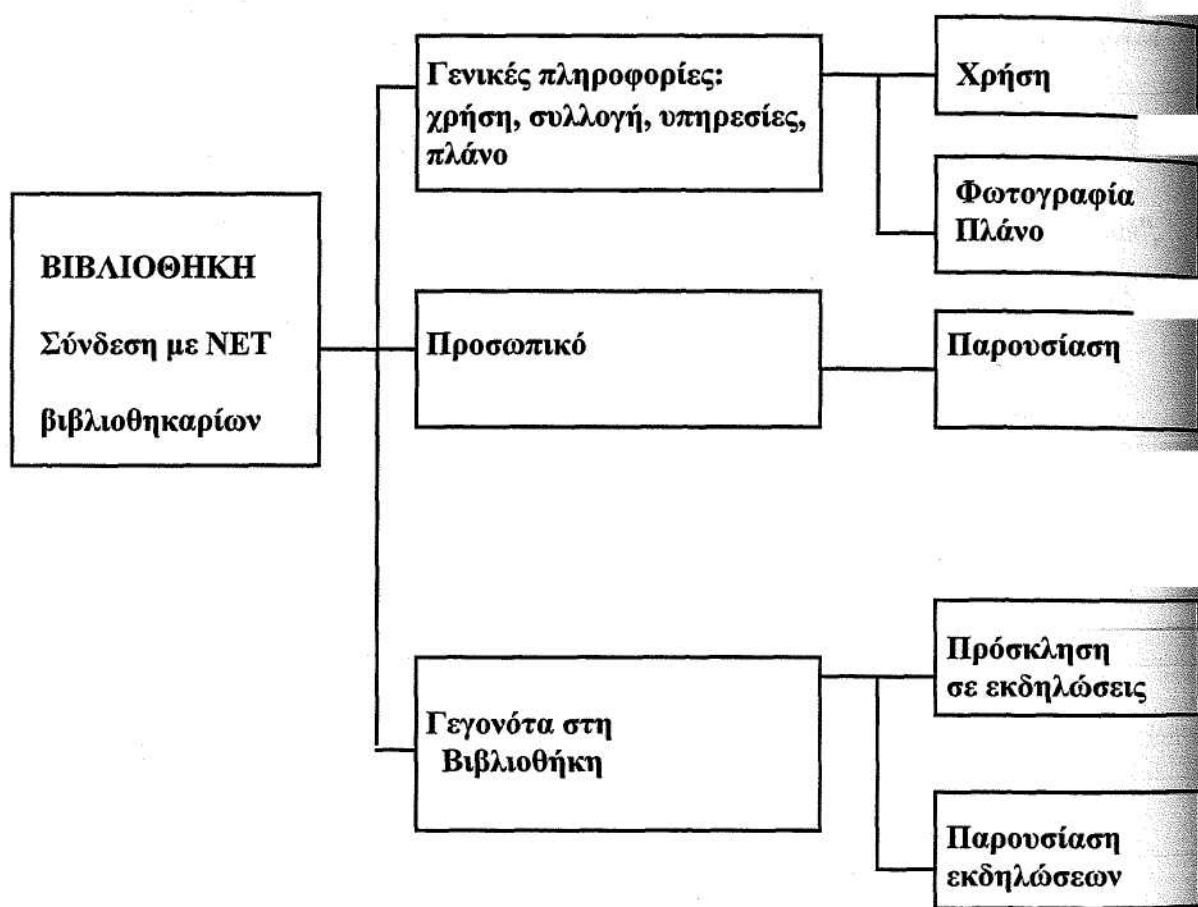
Βιβλιογραφικές σημειώσεις

1. Μπουροζίκας, Γιώργος, "Internet στην Ελλάδα: γραμμές και πολιτικές", *RAM* (Οκτώβριος 1996): 82-90.
2. Δήμου, Νίκος, "Alt+Ctrl+Del", *RAM* (Οκτώβριος 1996): 8.
3. Berry, John W., "Digital libraries: New Initiatives with Worldwide Implications", *IFLA Journal* 22/1 (1996): 9-17.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ "LIB"

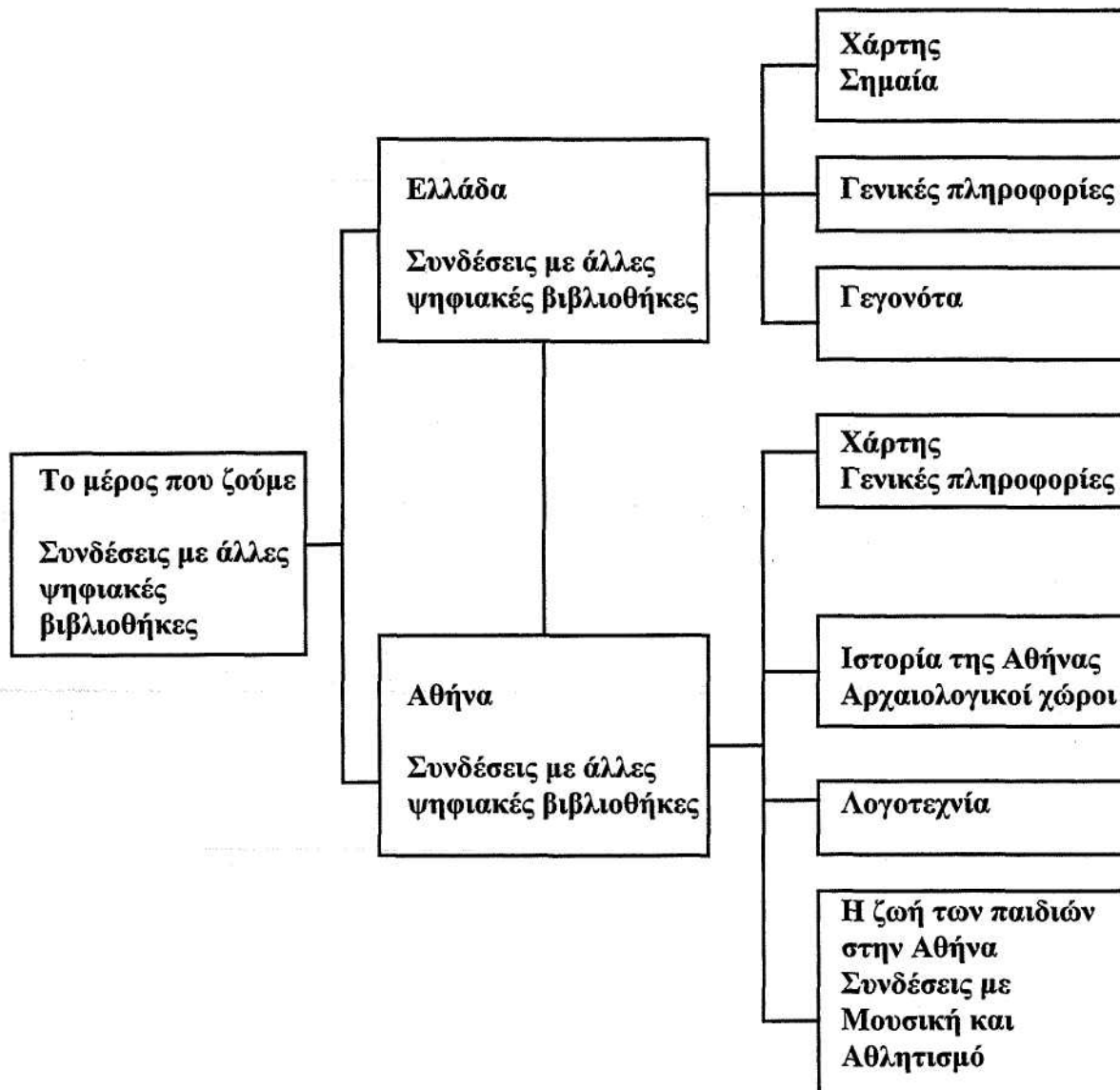

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΤΟ ΜΕΡΟΣ ΠΟΥ ΖΟΥΜΕ

**ΠΙΝΑΚΑΣ 4
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

